

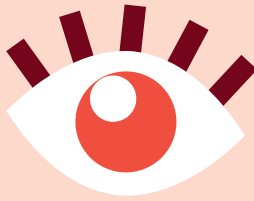
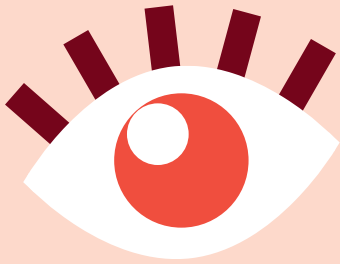
Een kijkje in ...

Jenaplanschool Antonius Abt

In deze serie koppelen de auteurs theorie over verschillende onderwijsconcepten en ideeën van onderwijspedagogen aan het praktisch en didactisch handelen van leerkrachten in de onderbouw. Een concreet en onderbouwd kijkje in de klas. Deze keer kijken we mee op Jenaplanschool Antonius Abt in Engelen.

TEKST ANITE VAN OIJEN EN INGRID NAGTZAAM BEELD CAROLYN NAGTZAAM

Op Jenaplanschool Antonius Abt in Engelen wordt er gewerkt vanuit het jenaplanconcept. Een jenaplanschool wil nadrukkelijk een pedagogische school zijn waar de opvoeding in het onderwijs centraal staat. Daarbij is het unieke kind met zijn of haar specifieke talenten principieel het uitgangspunt. Binnen het jenaplanconcept staat de verwondering van kinderen voorop. Wat willen de kinderen weten, hun vragen worden bevestigd. De stamgroepleider weet uit te gaan van en in te spelen op deze verwondering en betreft de kinderen in het ontwerpen van nieuwe plannen, iedere dag weer. Want ook dat doe je samen binnen het jenaplanonderwijs.

Praktijkverhaal

De auteurs nemen je mee in een praktijkverhaal van Carolyn Nagtzaam, stamgroepleider van groep 0/1/2 op jenaplanschool Antonius Abt. Ze lichten steeds toe op welke wijze het jenaplanconcept naar voren komt binnen dit praktijkverhaal.

Mag het plan ook anders?

Na de meivakantie start het nieuwe schoolbrede thema 'Gezond gedrag'. In alle bouwen wordt een thema steeds op een prikkelende manier gestart. Het thema wordt voorbereid door het team waarbij er aan de hand van de doelen die ze willen bereiken, diverse uitdagingen voor de kinderen bedacht worden. Tijdens de prikkeling kijken en luisteren ze naar wat de kinderen inbrengen. Ze spelen hierop in en geven het thema samen met de kinderen vorm.

Het thema ligt klaar. Morgen gaan ze beginnen. Er komt die middag nog een mail binnen van de teamleider met de titel 'Honing slingeren'.

Kinderen zijn nieuwsgierig

Stel dat kinderen geen vragen meer zouden stellen. Hoe stil, hoe levenloos, hoe fantasieloos zou onze wereld dan worden? Wanneer volwassenen steeds bepalen wat en wanneer kinderen zouden moeten leren, dan kan het zomaar gebeuren dat kinderen zich niet meer geroepen voelen te vertellen wat hen bezig houdt en wat ze zich afvragen. Kinderen zijn nieuwsgierig. Wat kun je doen om die nieuwsgierigheid te stimuleren? Wanneer je de verwondering van kinderen in ere houdt, gaat dit verder dan 'inspelen op kinderen' en goed luisteren en kijken. Dit gaat over je verplaatsen in de wereld van de kinderen uit jouw groep. En bedenken hoe jij verwondering teweeg kunt brengen, vragen op kunt roepen, eindeloze geboeidheid en betrokkenheid kunt realiseren. Het blijft niet bij activiteiten bedenken die tijdens het thema of project gedaan kunnen worden, oppervlakkig leren of dat er verteld wordt wat kinderen mogelijk al weten. Het is samen op zoek gaan naar wat zij (en de stamgroepleider zelf) nog niet weten. Het is op zoek gaan naar wat kinderen fascineert en daar de diepte in zoeken. Waarover verwonderen zij zich, wat houdt hen bezig? Binnen het jenaplanonderwijs wordt de verwondering van de kinderen in ere gehouden.

Carolyn moet zeven kinderen uitzoeken die donderdag met een imker honing gaan slingeren bij de bijenkast in de schooltuin. In de ochtendkring leest Carolyn de mail voor. Ze heeft meteen de volle aandacht. Bijen, wespen! Ze laat de prikkeling die ze bedacht had voor het thema achterwege. Dit is wat de kinderen boeit! Waar zijn kinderen nieuwsgierig naar? ►►

- ▶ De kinderen zijn verwonderd:
 - 'Wat is honing slingeren?'
 - 'Je gooit honing op een pannenkoek.'
 - 'Je slinger met een touwtje boven je hoofd waar honing op zit en dan komen de bijen.'
 - 'Je doet honing op je brood en dan slinger je die om je vinger.'
 - 'In een vliegtuig zitten potjes honing en die vallen naar beneden en de honing valt eruit. Dat is slingeren.'
 - 'Dat is een slinger die je ophangt als je jarig bent en die is van honing. Ik wil liever stroop slingeren, ik vind een slinger van stroop lekkerder.'
 - 'Honing slingeren kan niet, dat is stom.'

Er ontstaan veel vragen die we direct noteren:

- Wat is honing slingeren?
- Wat is het verschil tussen een bij, een hommels en een wesp?
- Waarom steken wespen?
- Steken hommels ook?
- Hoe vaak kunnen wespen en bijen steken?

We weten ook al veel:

- Wespen steken, zijn geel.
- Houden van zoet.
- Bijen worden rustig van rook.
- Ze hebben rare ogen.

Op naar de schooltuin!

De kinderen nemen in de schooltuin de tijd om alles rustig te onderzoeken, te bekijken, te voelen, te ruiken. Paardenbloemenpluisjes worden weggeblazen en er worden wensens gedaan. Er ontstaan meer vragen: 'Waarom heten paardenbloemen zo, waarom komt de worm boven de grond, heeft een worm poten, waarom is de grond gebarsten?'

Hier mag je leren samenleven!

Samen leren leven in de stamgroep lukt wanneer jij als stamgroepleider kinderen serieus neemt en vanuit respect met hen samenleeft. Jij organiseert samen met de kinderen wat er georganiseerd moet worden, de kinderen weten het, zij doen ertoe. En waarom zou je het alleen doen? Daarnaast ben je altijd nieuwsgierig naar wat maakt dat een kind doet wat het doet en weet zo achter het gedrag van het kind te kijken.

Kinderen maken een plan

Terug in de groep maken ze samen een 'groepstekst' over de belevenissen; na het bespreken van de belevenissen zijn de kinderen gewend hier samen een goedlopende tekst van te maken. Zij bedenken en formuleren de zinnen, de stamgroepleider noteert deze op een groot vel papier die later door de kinderen geïllustreerd wordt. De volgende ochtend worden de ouders meteen meegetrokken naar de groepstekst. Ook zij weten nu precies waar we mee bezig zijn. De kinderen verdiepen zich in alle boeken, beelden op het digibord van de hommels, wespen en bijen. Al pratend worden heel wat vragen van de vorige dag opnieuw besproken. Carolyn neemt hen mee naar het biodiversiteitslokaal waar imkerpakken, honingramen en honingraten hangen. Carolyn speelt in op hetgeen ze ziet en hoort. De kinderen vragen zich af of honing gezond is. (Zo komt het geplande thema toch aan bod.)

In de kring bedenkt Carolyn samen met de kinderen hoe ze kunnen spelen over de bijen, wespen en hommels. De kinderen tekenen dit zodat iedereen die ideeën wil, nog even kan gaan kijken in het ideeënboek:

- **Huishoek:** een imkerhoed, lege glazen potten, nepbloemen. De kinderen maken honing van nepbloemen en smeren die op hun brood. Al snel voegen we echte honing en brood toe.

- **Ontwerphoek:** woordkaarten met allerlei woorden over de bij. De kinderen kunnen daar een tekening maken, een tekst bedenken en uitwerken op de computer of nastempelen. Bij elke hoek worden voorbeelden van bijen en het woord 'de bij' opgehangen.
- **Het lichtatelier:** als basis zijn er spiegels, vergrootglazen, microscoop, meetlinten, lichtbak en een overheadprojector. Hier kunnen de kinderen bijen onderzoeken, imkerpakken aantrekken, honingraten bekijken, honing proeven. Ook liggen er open verwerkingsbladen waar kinderen hun ervaringen op vast kunnen leggen.
- **Verteltafel:** boeken, bijen en attributen zodat kinderen een verhaal na kunnen spelen van het *Bijenboek*.
- **Wisselhoek:** overheadprojector, boeken over allerlei insecten, loose parts. De kinderen ontwerpen insecten. Ze hebben foto's gemaakt van hun ontwerp, de foto's worden uitgeprint. In de ontwerphoek maken de kinderen een tekst bij hun foto.
- **Themakast:** ontwikkelingsmaterialen die bij het thema passen. Ook kralenplanken waar kinderen eigen ontwerpen maken.
- **Atelier:** natuursklei en verf. In boeken en op het digibord worden de bijen, bijenkorven, bijenkasten goed bekeken voordat ze aan de slag gaan. Ze gaan heel gedetailleerd aan de slag met hun ontwerp.

Procesgericht versus productgericht

Procesgericht werken betekent dat je kiest voor tijd en aandacht. Een stamgroepleider legt niet direct materialen en voorbeelden klaar. De kinderen worden meegenomen in het denk- en voorbereidingsproces. Het hele proces van het bekijken van bijenkasten, het zelf ervaren, bedenken en ontwerpen tot het aanschaffen en organiseren van benodigdheden is een waardevol en boeiend proces. Dit kost meer tijd, maar levert uiteindelijk meer op voor de kinderen. Het proces zelf van begin tot eind is de activiteit: niet alleen het bouwen van de kast. We laten uiteindelijk ook niet alleen het product zien, maar tonen ook foto's van het proces. Hierdoor laten we samen zien wat we belangrijk vinden.

Op het teken- en verfbord ontwerpen de kinderen prachtige, gedetailleerde tekeningen. Op muziek maken de kinderen vliegbewegingen op grote vellen papier. In de techniekhoeke worden bijenkasten ontworpen met hout, spijkers en allerlei soorten materialen. Ook tijdens de kringactiviteiten ontstaan allerlei gedichten, liedjes, dansjes, ►►

Betekenisvolle ontwikkelingsstimulering

De stamgroepleider heeft veel kennis van de ontwikkelingslijnen en aanbodsdoelen zodat hij deze juist niet te dwingend aanwezig hoeft te laten zijn. Hij weet de ontwikkeling binnen het spreken, spelen, werken en vieren op een passende wijze bij het jonge kind te stimuleren. Het jonge kind leert inclusief, de deeltaalvaardigheden kunnen niet gescheiden worden.

De stamgroepleider gaat bij alles continu uit van verschillen en benut deze verschillen. Op Jenaplanschool Antonius Abt werkt men vanuit een beredeneerd aanbod. De stamgroepleiders werken continu aan hun kennis van de ontwikkelingslijnen en stimuleren de ontwikkeling op de volgende vijf manieren:

- Binnen het spel.
- Vanuit hun rituelen.
- Binnen de alledaagse dingen.
- Vanuit de verwondering van het kind: binnen de thema's.
- Met behulp van een specifiek programma: doelgericht en volgens een afgestemde didactiek.

► spelletjes over het onderwerp. Carolyn zorgt dat de activiteiten rondom de geplande doelen van woordenschat, fonemisch bewustzijn, gecijferd bewustzijn, begrijpend luisteren, et cetera zoveel mogelijk meekleuren met het thema. Het is tijd om de honing te oogsten. De kinderen mogen gaan slingeren! Ze zijn volop in actie. Er is veel honing. Er ontstaan plannen om de honing te gaan verkopen. Alles wat nodig is, wordt samen ontworpen

Zelf doen!

Binnen het jenaplanconcept bestaat een sterke kindvisie. Een kind is een uniek persoon. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en leergierig, van meet af aan uit op sociale binding en op het verwerven van kennis en vaardigheden. Kinderen hebben behoefte aan relatie, competentie en autonomie. Daarom mogen kinderen binnen de stamgroep doen wat ze zelf kunnen doen en is er veel aandacht voor de alledaagse dingen. De stamgroepleider ziet hoe waardevol juist deze processen zijn en weet hierbinnen de ontwikkeling van de kinderen ongemerkt rijkelijk te stimuleren. Binnen het jenaplanconcept wordt uitgegaan van verschillen, heel veel verschillen. Dus ook hier weet de stamgroepleider de kinderen te begeleiden op een wijze die past bij het kind, op dat moment, in die situatie. Op sommige momenten is hij een instructeur, op andere momenten toont hij expliciet leiderschap, op weer andere is hij gids of coach.

In het biodiversiteitslokaal hangen imkerpakken, honingramen en honingraten

Verwachtingen

Inspelen op kinderen betekent niet dat de stamgroepleider geen hoge verwachtingen mag hebben van kinderen. Het gaat vooral om de manier waarop hij deze verwachtingen uitspreekt. De stamgroepleider streeft ernaar kinderen uit te dagen, ze te bevragen, aan te sluiten op hun spel en te zien waar er betrokkenheid is. Hij daagt het kind uit op een betekenisvolle manier.

en geregeld. Ze regelen een kraam waarop de gevulde potten met zelfontworpen etiketten klaarstaan. En wie wat komt kopen, krijgt uitleg over wat er allemaal op een etiket moet staan.

Kinderen uitdagen versus opdrachten geven

In de hoeken wordt er weken lang volop gespeeld. Door steeds samen terug te blikken naar hetgeen er gespeeld wordt, geven de kinderen elkaar steeds weer nieuwe ideeën. Carolyn blijft inspelen op wat er ontstaat in het proces en daagt waar nodig, binnen het spel, de kinderen uit.

Ik wil spelen

Als kinderen spelen, zijn ze voortdurend in interactie met hun omgeving; met de materialen, met andere kinderen en met de volwassene. Juist die interactie zorgt ervoor dat nieuwe werelden worden aangeboord. Samen sla je makkelijker nieuwe paden in of gebeurt er iets onvoorspelbaars. In het samen handelen en praten, ontstaat nieuw en uniek spel en ontwikkelt zich gezamenlijke betekenisverlening aan de ervaringen die in het spel worden opgedaan.

Meer weten?

- www.jenaplan.nl
- Nagtzaam, I. & Oijen, A. van (2019). *Ik wil spelen!* Zutphen: Nederlandse Jenaplanvereniging.

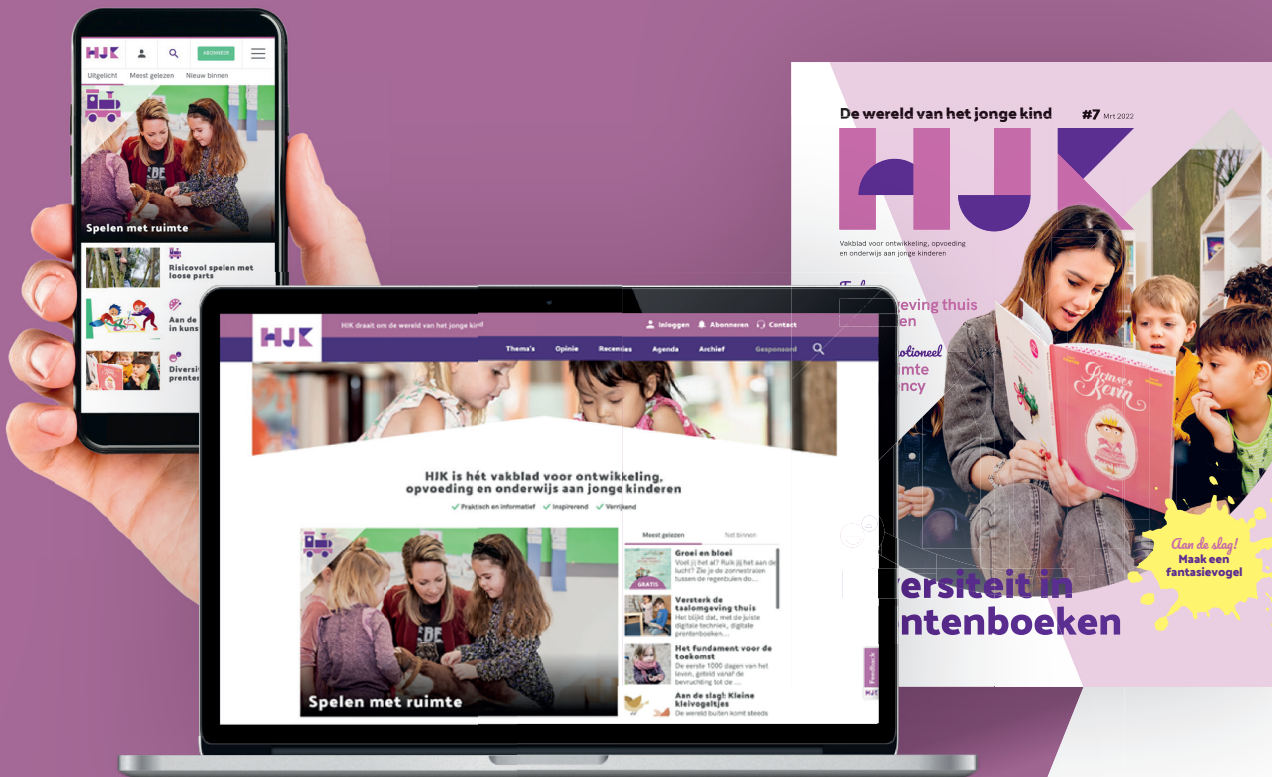

Als een echte imker met honing aan de slag

~~~~~
Anite van Oijen en Ingrid Nagtzaam zijn beiden eigenaar van HetKan! en trainers binnen het jenaplanonderwijs en kinderopvang

Blijf op de hoogte van de ontwikkelingen rondom het jonge kind

Neem een (online) abonnement op HJK

- + Alles over de ontwikkeling, opvoeding en het onderwijs aan jonge kinderen
- + Betrouwbare vakinformatie
- + Voor en door onderwijsprofessionals

Meer weten?

Ga naar hjk-online.nl of bel 088-2266691